

PHOTOVOICE EN PUZZEL 'SAMEN-STERK-STUREN'

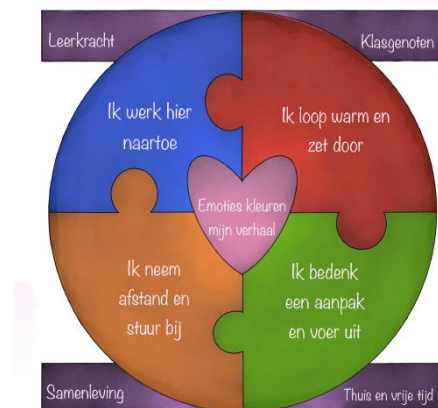
In dit document zoomen we in op spreken met jonge tieners over zelfsturing. Hiervoor gebruiken we beeldend materiaal en de puzzel 'samen-sterk-sturen'. Deze puzzel is het resultaat van een onderzoeksproces. We staan eerst stil bij beeldend materiaal en jonge tieners, vervolgens lichten we het onderzoeksproces toe waar we gewerkt hebben met de onderzoeksmethodiek 'photovoice'. Tot slot staan we concreter stil bij de puzzel 'samen-sterk-sturen'.

Beeldend materiaal als aanknopingspunt

Met kinderen en tieners in gesprek gaan over hun eigen zelfsturing is niet vanzelfsprekend. Zelfsturing is immers een complex thema. We reiken daarom graag een methodiek aan om dit gesprek te ondersteunen (zie PDF 5). Deze methodiek is geïnspireerd op '**photovoice**', een onderzoeksmethodiek om in interactie te gaan met tieners over thema's die hen aanbelangen. We lichten deze onderzoeksmethodiek later toe. Hierbij gaan we door middel van **foto's** spreken over complexe thema's. De leerlingen (tieners) nemen zelf foto's. Bij de foto's horen **verhalen** die door de tiener, die hier eigenaar van is, worden besproken.

De foto's en verhalen die de tiener meebrengt, vormen het vertrekpunt om te **vertellen** over zijn eigen zelfsturing en om hierover vervolgens in **dialog** te gaan met andere leerlingen en met de leerkracht. In deze dialoog staat telkens de foto en het verhaal van één leerling centraal. Door vragen te stellen krijgen de andere leerlingen en de leerkracht een **duidelijker beeld van het verhaal** van de leerling. Het is de bedoeling om dit verhaal van de leerling vooral te ontvangen, en dus niet te beoordelen.

Nadat elke tiener zijn/haar verhaal gedaan heeft en iedereen een duidelijk beeld heeft van de boodschap die elke tiener wil brengen met de foto, kunnen de foto's gelinkt worden aan een ruimer **kader** over zelfsturing. Op die manier kan je de verschillende foto's en verhalen van de tieners **ordenen en (meta-)taal geven** en worden gelijkenissen en verschillen nog meer geëxpliciteerd. Het geeft inzicht in eigen sterktes en uitdagingen van zelfsturing, in een gemeenschappelijk verhaal van de klas, op onontgonnen (leer)terrein, ... Het ruimer kader over zelfsturing zullen we hieronder de puzzel 'samen-sterk-sturen' noemen.

We sturen de tiener op pad met een open **onderzoeksvraag** die hij moet beantwoorden aan de hand van foto's namelijk: 'Wat doe jij om je doel te bereiken?'. Er zijn geen juiste of foute antwoorden op deze vraag. We gaan niet al te sturend optreden omdat we met de foto's het persoonlijke verhaal van de tiener zelf in beeld willen krijgen. De foto's mogen zowel over de schoolse context gaan als over de leefwereld buiten de school. We willen dat tieners dit thema zo breed mogelijk verkennen.

Het onderzoeksproces: photovoice

De puzzel is ontworpen als een referentiekader over zelfsturing voor jonge tieners en hun leraren op basis van de taal die zij zelf gebruiken. We gebruiken hiervoor *Photovoice*; een participatieve en constructivistische grounded onderzoeksmethode (Charmaz, 2005) waarbij de deelnemers (in dit geval de tieners en hun leraren) op basis van een onderzoeksvraag foto's maken en zo hun percepties over het thema delen. Photovoice verzamelt informatie vanuit een *'emic perspective'*. Dit wil zeggen dat het onderzoek start vanuit informatie die van de doelgroep zelf komt en niet vanuit informatie uit voorafgaand onderzoek. Op die manier wordt onbevooroordeeld gestart en krijgen nieuwe inzichten en perspectieven kans om te ontstaan (Wang & Burris, 1977). Hiertoe worden in dit onderzoek zowel jonge tieners als hun leraren **actief betrokken** om via het maken van foto's over zelfsturing, toe te lichten wat dit voor hen betekent. Het geven van een stem aan een groep via Photovoice gaat veel verder dan hen interviewen aan de hand van een foto. De tieners blijven ook betrokken bij de analyse van de data en de rapportering. Photovoice ondersteunt zodoende de **empowerment** gedachte die eveneens een belangrijke waarde heeft in dit onderzoek naar en vooral voor jonge tieners en hun leraren.

Photovoice ondersteunt de **empowerment** gedachte. Er wordt uitgegaan van het idee dat iedereen expert is. Tieners zijn expert in het ' tiener-zijn' en kunnen ons advies geven over hoe zij, als tiener, kijken naar zelfsturing en de ondersteuning die ze daarbij nodig hebben. Leerlingen krijgen hierdoor eigenaarschap. Dit motiveert hen om een actieve rol op te nemen in het gesprek en bij de verdere uitbouw van acties in de klas.

In het eerste onderzoeksjaar (2020-2021) gaan we als onderzoekers zelf aan de slag met twee klassen uit een lagere school en één klas uit een secundaire school. In totaal nemen 63 leerlingen en zeven leerkrachten deel aan het photovoice-traject. We werken met de leerlingen in groepjes van vier tot zes leerlingen. Het traject met de leerkrachten verloopt per team, apart van de leerlingen. We volgen in dit onderzoeksproject de methodiek omschreven door Emmers (2019) waarbij het traject van **zes fases** omvat:

- (1) voorbereidingsfase;
- (2) openingsfase;
- (3) actieve fase;
- (4) decodeerfase;
- (5) terugkoppeling van resultaten van de analyse aan de participanten; en
- (6) rapportering van de conclusies door de participanten.

In de openingsfase (2) maken de leerlingen kennis met Photovoice en worden ze uitgedaagd om de rol van mede-onderzoeker op te nemen. Daarna gaan de leerlingen zelf aan de slag (3) waarbij elke leerling vijf foto's maakt als antwoord op de vraag *'wat doe jij om je doel te bereiken'* of *'hoe neem jij je leren zelf in handen'*. De leerlingen selecteren vervolgens twee foto's waarbij ze hun verhaal vertellen in kleine groepen van 4 tot 6 leerlingen. In de decodeerfase (4) krijgen de foto's met verhaal een code. De kwalitatieve analyse bestaat uit het thematisch ordenen van de onderwerpen van de foto's en verhalen. Deze ordening koppelen we aan kaders en theoretische concepten uit de

literatuurstudie. Vooral de kaders van Zimmerman (zoals beschreven door Thomas et al, 2020) en Laevers (2018) blijken hiervoor bruikbaar. De terugkoppelingsfase (5) omvat het aftoetsen en bijsturen van onze analyses en interpretaties bij de participanten. Tot slot worden de resultaten gerapporteerd (6). Het antwoord van de participanten op de onderzoeksvraag formuleren we in de puzzel 'samen-sterk-sturen'. Het antwoord van tieners en hun leerkrachten dus over wat zelfsturing voor hen betekent, in hun taal. Op deze manier wordt deze puzzel bruikbaar als referentiekader om met leerlingen te spreken over zelfsturing, als een gemeenschappelijke taal voor interactie, reflectie en later ook co-creatie rond zelfsturing.

De puzzel 'samen-sterk-sturen'.

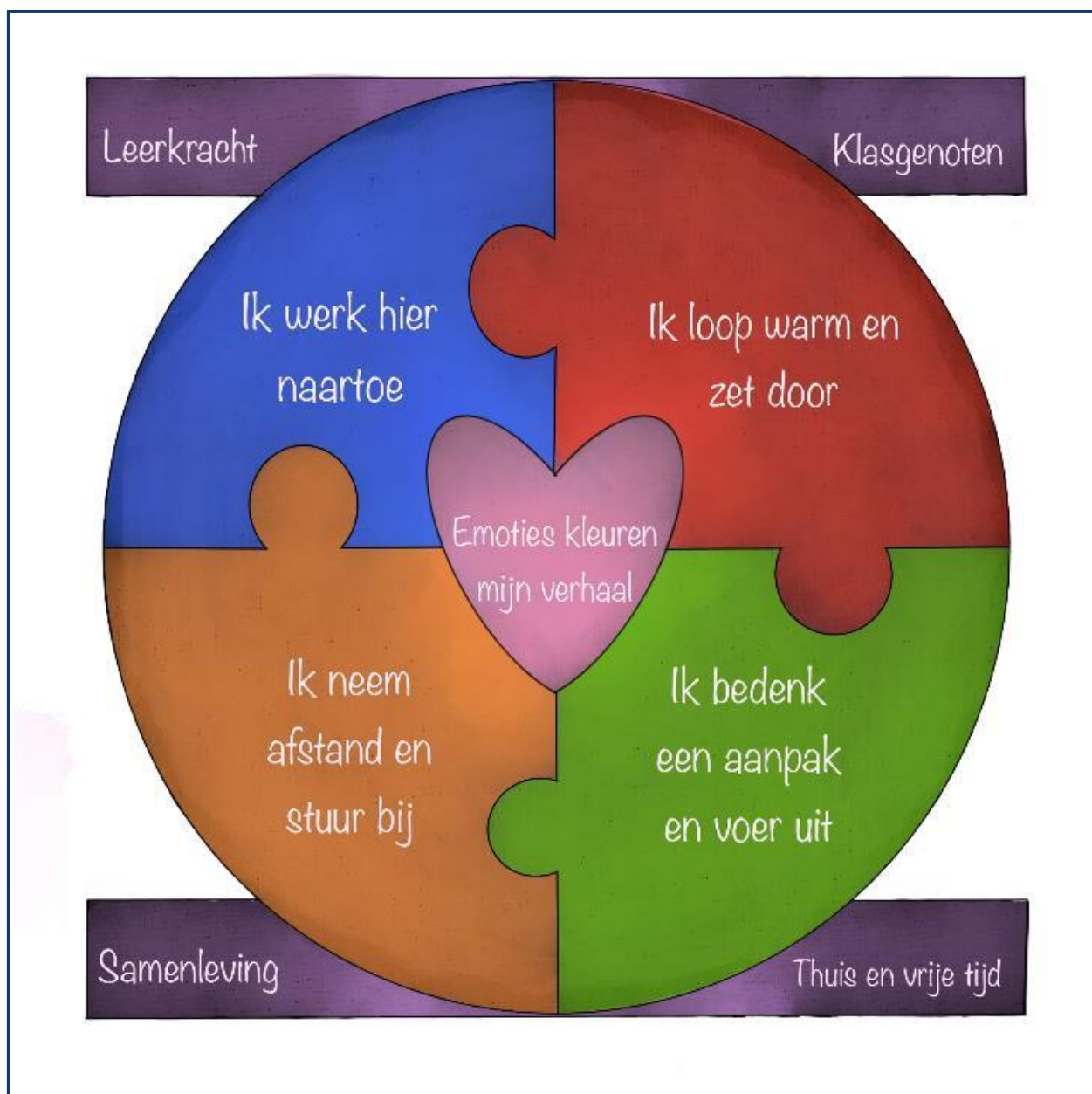
Zelfsturing is een ruim begrip met vele ladingen en betekenissen. Wat is het voor jou? Wat betekent het voor jouw leerlingen, de jonge tieners? In ons project vormt open communicatie en verbinding het startpunt om zelfsturing te stimuleren bij leerlingen. We willen samen over het thema spreken en hierover reflecteren. Op die manier leren leerlingen zichzelf en elkaar beter kennen en kunnen we van daaruit samen op zoek gaan naar meer zelfsturingskansen in de klas.

Vanuit gesprekken met jonge tieners kwamen we tot de puzzel 'samen-sterk-sturen'.

In wat volgt geven we een overzicht van de puzzel 'samen-sterk-sturen'.

Puzzel

Samen-sterk-sturen

Vormgeving: Jilca van Tienen

Ik werk hier naartoe

Waar dromen je leerlingen van? Wat willen ze graag bereiken? Sommige dromen zullen verwijzen naar korte termijn doelen, andere naar lange termijn doelen. Het ene doel is concreet, het andere blijft nog wat vaag. We zoeken samen naar realisaties die leerlingen in het leven willen bereiken binnen of buiten de school. Doelen die voor hen op één of andere manier betekenisvol zijn.

Ik loop warm en zet door

Waar merk je enthousiasme op? Wat wil de leerling echt graag? Je merkt positieve energie op bij de leerling die we willen aanspreken en verder willen stimuleren. De leerling zet in bepaalde contexten door en is er (al dan niet) van overtuigd dat hij zichzelf kan veranderen, dat het ook wel eens moeilijk mag zijn en dat we blijven doorzetten. Soms *moet* de leerling misschien iets in plaats van dat hij zelf zou *willen*, maar ook daarvoor kan een leerling veel begrip en energie tonen. We zoeken samen naar datgene waar leerlingen van genieten en waarvoor ze willen doorzetten.

Ik bedenk een aanpak en voer uit

Hoe pakt een leerling dat nu het beste aan? Er zijn tal van leerstrategieën die een leerling kan inzetten (bv. hardop verwoorden, een legende maken, visuele hulp, ...). De verscheidenheid is enorm. Leerlingen volgen of maken al of niet een plan. Ze gaan soms bewust hulp inzetten van anderen, de juiste materialen inzetten of zoeken naar de goede omgeving om tot leren te komen. We zoeken samen naar manieren om het leren in handen te nemen en bij te sturen.

Ik neem afstand en stuur bij

Een leerling evalueert hoe hij te werk gegaan is, evalueert zijn omgeving of de omgeving waarin hij tot leren komt. Soms vergelijken ze ook met iemand anders of met zichzelf. Ze krijgen hierdoor zelfinzicht: wat werkt er voor mij? Wie ben ik? Wat heb ik nodig? Wat vind ik belangrijk? We staan voor, tijdens en na het proces samen stil.

Emoties kleuren mijn verhaal

We voelen allerlei dingen tijdens het leren: geluk, trots, stress, onzekerheid... We zetten strategieën in om met deze moeilijke of positieve emoties om te gaan. We zoeken verbinding bij elkaar of bij dieren. Inspanning en ontspanning brengen we zoveel mogelijk in balans. We spreken samen over onze beleving en onze emoties en zoeken naar manieren om hiermee om te gaan.

Zelfsturing wordt beïnvloed door ...

LEERKRACHT	KLASGENOTEN	THUIS EN VRIJE TIJD	SAMENLEVING
De leerkracht is er voor de leerlingen, hij helpt en ondersteunt. Hij gaat in relatie met zijn leerlingen en is beschikbaar. Hij zet didactische vaardigheden in om zelfsturing te stimuleren en kiest hulpmiddelen die het leerproces ondersteunen.	Klasgenoten maken verbinding met elkaar. Ze zijn er voor elkaar, tonen nieuwsgierigheid, bevestigen elkaar, ... Daarnaast helpen ze elkaar, inspireren ze of moedigen ze elkaar aan. Jonge tieners vinden het belangrijk dat Klasgenoten zijn er voor elkaar en stimuleren elkaars leerproces.	Ouders, broers en zussen, oma's en opa's, trainers, huisdieren, ... Thuis zijn er tal van mensen of dieren die het leerproces van leerlingen beïnvloeden en kunnen stimuleren. Ze moedigen aan of begrenzen, inspireren de ander door wie ze zijn en wat ze doen, helpen of zorgen voor materialen die het leren mee ondersteunen.	Tendensen in de samenleving omtrent normen en waarden, culturen ... (bv. individualisme, drang om te presteren) beïnvloeden het hele proces van zelfsturing en alle factoren die daaraan verbonden zijn.

Bronnen

Charmaz, K. (2005). Grounded Theory in the 21st Century: Applications for Advancing Social Justice Studies. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (pp. 507–535). Sage Publications Ltd.

C. Wang & M.A. Burris (1977). Photovoice: concept, methodology and Use for participatory Needs Assessment, *Health education and behavior*, vol 24(3), 369-387.

Clement, J. (2016). *Inspirerend coachen: de kunst van uitdagend en dynamisch communiceren*. Tielt: Lannoo.

Emmers, E. (2019). *Arts based research: giving a voice to the voiceless. SGEM International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and the Arts (conference proceedings)*. Albena, Bulgaria.

Laevers, F. & Heylen, L. (2013). *Een procesgerichte aanpak voor 6- tot 12-jarigen in het basisonderwijs*. Averbode: Cego Publishers.

Thomas, V.; Peeters, J. , De Backer, F. & Lombaerts, K. (2020). Determinants of self-regulated learning practices in elementary education: a multilevel approach. In *Taylor & Francis online* pp 126-148.